

Laurentius Petri Sällskapet

KORALVECKAN 1970

LPS koralvecka 1970 förlades liksom föregående år till Geijersskolan i Ransäter, där man tog emot med vid och öppen famn, trots att där samtidigt pågick en organistkurs. Ledning och funktionärer fick väl därmed en del problem, men deltagaren hade inget obehag av detta arrangemang.

Geijersskolan är en behaglig tillflyktsort för LPS koralveckor, och en av fördelarna är att det är barnvänligt. I år var det flera deltagare än eljest som tagit sina barn med sig. Det var barn i olika åldrar, från spädbarnen i barnvagn och uppåt. Sannolikt en nödfallsåtgärd, men jag tror, att det ligger något riktigt och positivt i detta, att barn och föräldrar följs åt också i aktiviteter av det här slaget. Även om barnen mest ägnar sig åt lek, blir de ändå tidigt förtrogna med olika grenar av kyrkligt liv och arbete och får såsom här vänja sina öron vid kyrkans traditionella sång. Det var underbart att vid söndagskvällens completorium bakom sig ha en liten tioårstös, som säkert och utan att staka sig på ett enda finalis sjöng med i hela completoriet. Barn kan man visst lära allting; det tycks vara svårare med vuxna.

Förutom barnen kom drygt ett 40-tal vuxna, av vilka glädjande nog ett rätt stort antal var förstagångsbesökare. Glädjande var också

att en liten grupp danskar infann sig i Ransäter. Det är mycket värdefullt med sådana kontakter över gränserna.

Temat för veckan var den "Den moderna människan och liturgin", och det var ju då naturligt att den pågående liturgiska försöksverksamheten satte sin prägel på föredrag, diskussioner, övningar och gudstjänster. I början av året hade ju 1968 års kyrkohandboks-kommitté kommit med den andra delen av sitt material för försöksverksamheten, det s.k. röda häftet. Detta togs upp till granskning i det första föredraget, som hölls av kyrkoherde Gunnar Weman och hade rubriken "Den liturgiska försöksverksamheten". Denne påpekade det värdefulla i att handboks-kommittén arbetar fullständigt öppet och att förslagen förs ut i församlingarna till prövning. Det gröna häftet hade mottagits förvånansvärt positivt i församlingarna och av recensioner i pressen. I förslaget till mäs-sa i det gröna häftet hade nyckelbegreppet rörlighet, gemenskap, enkelhet och konkretion kommit väl till uttryck med bevarande av tillbedjan och stillhet. Vad beträffar det röda häftet känner man sig osäker, ansåg Gunnar Weman. Det första alternativet, söndagsguds-tjänst, som är en renodlad predikogudstjänst, är klart utåtriktad, aktivt evangeliserande, publikdragande, påfallande inspirerande till

en början men tröttsam efter en tid. Till de s.k. motivmässorna, särskilt Tomas-mässan (mässa för tvivlare), ställde sig Gunnar We-man kritisk. Församlingen skall tvivla ända tills bröd och vin utdelas. I realiteten blir det rolläsning, och kommer tvivlaren till nattvardsfirande på detta sätt? Det är viktigt att det blir samtal och debatt om de föreslagna formerna. Särskilt bör önskemålet understrykas att vi från handboks-kommittén inte får motivmässor utan vissa bestämda ramar eller beståndsdelar. Vi befinner oss nu i ett ganska intressant diskussionsläge, och vi kan diskutera förhållandevis konfliktfritt. Vi kan skapa någonting, om vi kan arbeta i förtroende och gemenskap.

Det efterföljande samtalet blev mycket livligt, men rörde sig kanske inte i första hand kring det röda häftet utan mera om frågan hur man skall få folk till kyrkan. Men detta är ju syftet bakom det röda häftet, och är den ständigt återkommande frågan i Kristi kyrka. Hur skall vi nå människorna? Många förslag framfördes: man skall inte läsa sig vid en gudstjänst, variera, inbjuda olika grupper, ordna familjegudstjänster. Kommer barnen, kommer föräldrarna. Man måste skapa anledningar för folk att gå i kyrkan, ge människor stöd för att komma dit. Professor Holte framhöll vikten av att få fram mässtyper, som inte kräver förkunskaper och undrade, om inte nattvarden förutsätter att man växt in i kristenlivet, att man skaffat sig kunskaper. Häremot invändes att den som är ateist och tvivlare kan gå till nattvarden, som inte skall vara begränsad till en grupp. Finns det möjlighet att i samma gudstjänst få plats för alla kategorier?

Av professor Ragnar Holtes två föredrag handlade det första om det liturgiska språket och det andra om liturgi och socialetik. I det första föredraget anlade föredragshållaren ett språksociologiskt betraktelsesätt. Sociologin undersöker språket som uttryck för olika sociala funktioner och verksamheter. På vad sätt uttrycker då det liturgiska språket olika sociala funktioner? Det är en vanlig anklagelse mot liturgiskt språk att det är konservativt och dröjer kvar i äldre, redan

passerade sociala förhållanden. Han kom också in på de undersökningar som gjorts om den roll gudsföreställningen har spelat i gångna tider och vilken roll den spelar i nutiden. Man menar att gudsföreställningen mer och mer har skjutits tillbaka i människors medvetande. Den religiösa fostran innebär en viss jordmån för religiösa föreställningar, som ger uttryck i religiösa språkformer. Detta kan vi tillämpa på det liturgiska språket. Det trogna kyrkofolket får ut mera av detta än de utomstående, som har mycket liten konfrontation med kristen tro. Det är uppenbart att alla dessa undersökningar är tankeväckande och kan ge oss incitament till att tänka igenom frågan om liturgins ställning och funktion, hur liturgin skall få ett uttryck, som har relevans i vår tid.

I slutet av föredraget behandlade Ragnar Holte några olika bönemoment i vår högmässa utifrån de nämnda aspekterna. Kollektbönerna är mycket ärevärdiga till sin ålder och framsprungna i en latinsk språkmiljö. Det är inte nödvändigt att göra om dem till någonting helt annat utan uttrycka de tankar som finns på ett mera modernt språk. Svårigheten med Olaus Petri syndabekännelse är inte bara den språkliga otympligheten utan detta, att när vi firar gudstjänst i vår kyrka idag har vi inte den klassiska lutherska dogmatiken i blodet på sådant sätt att vi spontant kan leva oss in i denna bön.

I den andra föreläsningen med rubriken "Liturgi och socialetik" ställde professor Holte frågan: Hur kan liturgin ge oss hjälp till ansvarstagande för människor? Den kristna tron vilar på uppenbarelsen i Jesus Kristus. Ändå kan man säga att kristendomen under skilda tider har kommit i kollisionsförhållande till politiska system. Av ondo är det, när kristendomen blir bundsförvant med samhällen, som är fulla av orättvisor. Då kan den kristna förkunnelsen bidra till att söva ned människor, så att de inte aktiveras att gripa sig an med att förbättra förhållandena. Dessa tankar har diskuterats i den moderna religionssociologiska debatten i kyrkan. Under denna aspekt behöver liturgins formule-

ringar tänkas igenom. De böner vi ber i högmässan måste verkligen vara konkreta, så att de drar in den samtida verkligheten. Utifrån sådana sociologiska aspekter gjorde professor Holte en kritisk granskning av den allmänna kyrkobönen och nattvardsbönerna. Den allmänna kyrkobönen återger i sina formuleringar ett samhällsskick som inte är aktuellt: konungen och hans råd associerar till en äldre tid. Ämnesområdena alluderar i alltför hög grad till det som hör till det agrara samhället. Det internationella perspektivet: klyftan mellan fattig och rik i världen, kampen för rättvisa kommer inte fram i denna bön. Beträffande vår nuvarande prefationsbön kan framställningen av Kristus såsom ett lamm för den som inte har klart för sig det historiska sammanhanget innebära någonting mycket obegripligt.

A andra sidan kan man inte göra liturgin ren från alla föreställningar, som förutsätter kunskap om det frälsningshistoriska sammanhanget. De andra moderna prefationsbönerna för jul, fastan och trefaldighetstiden, som vi fick 1942, har inte denna svårighetsgrad.

I två föredrag talade Magnus Lidbeck om "Liturgi och själavård". Kyrkan har kritiserats för att den kristna människan saknar självkänsla. Den lutherska synen på människan är negativ. Det blir självkännedomsfördunkling i stället för självkännedomfördjupning. Vi har behov av närhet och gemenskap, ömhet och värme, men på samma gång distans-egenvärde. Vi måste få skilja ut oss från andra, vara en egen person, uppleva egenvärde. Men samtidigt är det viktigt att vi har en förankring. Vi behöver stödja varandra. Vi måste finnas till för varandra. Vi måste uttrycka det som finns i oss till någon annan för att få syn på oss själva. Hur upplever vi detta i liturgin?

Om "Nya former för församlingssång" talade kyrkomusikern och tonsättaren Torsten Sörenson. Varför duger inte det gamla? Vårt samhälle har förändrats. Vår skola har förändrats. Förr fanns skolkantorer, som fostrade barnen till kyrkosångare och kyrkogångare, men deras roll blir mindre och mindre i dagens samhälle. Ungdomen fostras inte

in i kyrkan. Finns det någonting att göra åt detta? Torsten Sörenson pekade på två vägar. Den ena är att på något vis nå kontakt med kommande generationer. Man har en möjlighet genom söndagsskolan, som nu måste byta namn, då man inte längre kan anordna söndagsskola på söndagarna. I det barn gudstjänst ritual, som kom i våras, fanns varken Kyrie eller Benedicamus. Tanken har väl varit att detta är obegripligt för barnen men härtill måste man ställa sig tveksam. Högmässans musik måste göras tillgänglig för barnen i barn gudstjänstens utformning, så att barnen inte ställs inför en helt ny värld i högmässan. En annan möjlighet är under konfirmationsläsningen. De sex timmar som är föreskrivna för övning i mäss- och koral-sång i konfirmandundervisningen måste absolut utnyttjas. Nu händer det ofta att så inte sker.

Den andra vägen är att vi måste komma med koral- och mässmusik för kyrkomusikaliska analfabeter. När det gäller de nya koralerna arbetar man efter två principer: dels att samla melodier som kan vara värdefulla, någonting av vår tids musik som skulle kunna överleva och fogas in i vår koralbok, dels lättfångna melodier med mycket enkla steg som är lätta att fatta och lätta att sjunga. Detta gäller den typ, som anknyter till vår traditionella koral. Vi har en annan typ: kyrklig pop. Det är legitimt att via denna väg tillföra ungdomen kristen kunskap. Det är att utnyttja en av de möjligheter som står till buds.

När det gäller mässmusik rör det sig, inte bara i Sverige utan i hela Europa. Enkelt måste det nya vara, men hur skall det distribueras? Ett enkelt och effektivt sätt demonstreras i zulu-Laudamus. Det är slagkraftigt i början, men blir snart nedslitet. Ett annat sätt är att ha ett enkelt motiv för hela mässan. Man använder en given serie, som får bilda grundval för all församlingsmedverkan. Åter en annan typ är omkvädet, som kan anpassas till olika textmoment och göra församlingen aktiv i vissa ögonblick. Man har praktiserat detta i den romerska kyrkan.

Situationen är ganska brydsam, sade tala-

ren till sist. Men uppdraget är oss givet och vi måste arbeta med det på något vis, ja, på alla vis. Vi skall inte förtvivla utan fortsätta både med de äldre och med kommande generationer, utan vilkas medverkan hela vår kyrka hotar att sluta sjunga.

I samtalet efter Sörensons föredrag bröt sig meningarna, och det var väl närmast hans åsikt att popen skulle ha en plats i kyrkan som väckte motstånd. Det frågades om man kan arbeta med sådant som man själv inte tror på. Någon påpekade faran av stilblandningar, men härtill genmålde en annan att vår högmässa redan har en massa stilbrytningar. Om man skall ha pop, tyckte någon, skall man anordna särskilda popgudstjänster, men undrade en annan, skall de ungdomar som har sina särskilda gudstjänster då också bilda en särskild kyrka?

Men det var inte bara föredrag och diskussioner, även om dessa på senare år fått ta upp stort utrymme på LPS' koralveckor. Kanske för mycket, en och annan tycker, men det är ju å andra sidan värdefullt att problemen debatteras i den omdaningsprocess, som nu pågår på det liturgiska området. Men det praktiska musicerandet hade också sin givna plats och ägnades både åt flerstämmig körsång och kyrkans, traditionella sång. Övningarna i flerstämmig sång leddes som i föl av rektor Ingvar Sahlin. Det var flera deltagare, som ansåg dessa övningar vara för få och för korta. De hade räknat med att man på en koralvecka skulle få sjunga flerstämmigt från morgon till kväll. Men LPS har ju tagit som sin särskilda uppgift att vårda sig om kyrkans traditionella sång. Övningarna i denna leddes av fil.dr. Folke Bohlin, som också hade knappt utmätt tid och huvudsakligen koncentrerade sig på att förbereda det som skulle sjungas i de tidegärder och gudstjänster som dagligen ägde rum. Glädjande var att de flesta av de besvikna deltagarna mot slutet av veckan hade fått klart för sig att den unisona sången = traditionell sång också är någonting som det är värt att ägna tid åt.

Dagsprogrammet för övrigt upptog laudes respektive mässa på morgonen, middagsbön och på kvällen completorium, vilket på fredagen utbyttes mot mässa, i vilken ny mässmusik av Torsten Sörenson brukades. Före completoriet i Geijersskolans andaktsmättade lilla kapell lyssnade vi till orgelmusik, som utfördes av Ingvar Sahlin, Albert Sjögren, Olle Ljungdahl, Torsten Sörenson och Axel Madsen.

Söndagens högmässa i Ransätters kyrka fick en rik musikalisk utformning med två körer: organistkursens och koralveckans. En underbar upplevelse blev församlingssången, som bär och lyfter när den som här ljud fulltonigt och engagerat. Tyvärr är det så sällan man i vår kyrka får uppleva en mäktig menighetssång. Hur skall man få människor att delta i församlingssången? Hjälper det med ny mässmusik och nya psalmer?

Den i programmet halvt utlovade utflykten kunde genomföras och blev en rik upplevelse. En höjdpunkt var besöket i Ekshärads kyrka, där man fascinerades av de 200 smidda järnkorsen med "spelande löv" på kyrkogården. Det var en syn som fastnade i minnet, och säkerligen är det en sevärdhet som är unik i världen. Den andra höjdpunkten blev vespern (kyrkmässans) i Sunnemo gamla fina träkyrka från 1600-talet.

Till slut ett försök till summering av vad denna koralvecka kunde ge en deltagare:

en ingående information om den liturgiska försöksverksamheten och dess många problem ur olika aspekter, rik och varm gemenskap vid måltider och övrig samvaro och i gemensamt musicerande och gudstjänstfirande, glädjen att få sjunga tidebönera tillsammans med människor, som är väl förtrogna med dem och levat sig in i dem, i andakter och gudstjänster få uppleva Guds närhet och vilan i Gud.

Stina Källqvist